

References

1. Human Rights Watch – Apparent War Crimes in Ukraine. URL: <https://www.hrw.org/news/2022/04/03/ukraine-apparent-war-crimes-russia-controlled-areas>
2. Human rights consequences of Russian occupation: Georgia and Ukraine. URL: <https://www.mei.edu/publications/human-rights-consequences-russian-occupation-georgia-and-ukraine>
3. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine – 10 facts you should know about Russian Military Aggression Against Ukraine. URL: <https://mfa.gov.ua/en/10-facts-you-should-know-about-russian-military-aggression-against-ukraine>

Акімов Михайло

Національна академія внутрішніх справ

ІНСТИТУЦІЙНА НЕСПРОМОЖНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПРИПИНЕННІ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ (НА ПРИКЛАДІ ІТАЛО-ЕФІОПСЬКОЇ ВІЙНИ 1935–1936 РР.)

Анотація. Проведено аналіз діяльності Ліги Націй під час італо-ефіопської війни 1935–1936 років. Наголошено, що небажання міжнародної спільноти вдаватися до рішучих заходів та політика умиротворення Італії Францією та Великобританією тільки заохотили подальші загарбницькі дії агресора.

Ключові слова: Ліга Націй, санкції, ембарго, хімічна зброя.

Abstract. The League of Nations' activity during Italo-Ethiopian War 1935–1936 has been analyzed. It has been stressed that international community's unwillingness to take decisive measures and appeasement of Italy by France and Great Britain only encouraged aggressor's further rapacious actions.

Keywords: League of Nations, sanctions, embargo, chemical weapons.

Агресія Російської Федерації проти України, що розпочалася 24 лютого 2022 р., вкотре висвітлює неспроможність Організації Об'єднаних Націй припинити збройні конфлікти. Цей недолік провідної міжнародної організації виконувати роль, задля якої її було створено, носить інституційний характер, тобто впливає із Статуту ООН: останній не містить реальних механізмів впливу на державу, що є постійним членом Ради Безпеки.

Ця ситуація не є унікальною сьогодні та не притаманна виключно ООН. Після обох світових війн держави-переможниці створювали міжнародні інституції з метою недопущення подальших збройних конфліктів та мирного врегулювання спорів, що виникатимуть. Однак історія Ліги Націй також демонструє, що за відсутності дійсної політичної волі її членів (або навпаки, у разі їхньої зацікавленості) жодна організація не здатна вплинути на агресора та зупинити бойові дії. Найбільш яскраво це ілюструє діяльність Ліги Націй напередодні та в період італо-ефіопської війни 1935–1936 рр.

Створення італійської колоніальної імперії в Африці розпочалося наприкінці XIX сторіччя, зупинилося після однієї з небагатьох в історії поразок європейської держави від африканської (італо-ефіопська війна 1895–1896 рр.), проте продовжилося після Першої світової війни. Неабияку роль у ньому відіграло прагнення Великобританії протидіяти проникненню Франції до Східної Афри-

ки. У грудні 1925 р. Великобританія та Італія таємно домовилися про розподіл сфер економічного впливу в Ефіопії, після чого поінформували про це останню, сподіваючись, що вона під загрозою їхнього спільного тиску не чинитиме опір. Натомість принц-регент Ефіопії Тефері Меконнін (майбутній імператор Хайле Селассіє I), зігравши на протиріччях серед держав-засновниць Ліги Націй, подав до останньої скаргу про порушення суверенітету Ефіопії, попередньо звернувшись за підтримкою до Франції.

Через публічний розголос таємних домовленостей та реакцію громадськості Великобританія та Італія визнали укладену угоду нікчемною; Італія після тривалих переговорів уклала з Ефіопією у 1928 році договір про дружбу та арбітраж, за яким сторони зобов'язувалися розбудовувати відносини між собою у мирі та дружбі, вирішувати всі спори шляхом процедури примирення або арбітражу Ліги Націй, розвивати торгівлю, делімітувати кордон між Ефіопією та Італійським Сомалі, побудувати автомобільну дорогу між ефіопським містом Дессе та портом Асеб в Еритреї (зі створенням в останньому режиму порто-франко та вільної економічної зони для Ефіопії).

Однак обидві сторони і не збиралися виконувати цей договір. Ефіопія, обгрунтовано побоюючись економічних зазіхань Італії та використання нової дороги для вторгнення, під різними приводами затримувала початок будівництва. Зі свого боку Італія, аби забезпечити собі свободу дій в Африці, шукала шляхи порозуміння із Францією. Відповідна сприятлива обстановка склалася в середині 30-х рр.: Франція, прагнучи за будь-яку ціну умиротворити Італію, спрямувала агресивну експансію останньої проти Ефіопії. За умовами Римського пакту 1935 р., який підписали італійський дуче Беніто Муссоліні та міністр закордонних справ Франції П'єр Лаваль, в обмін на гарантії суверенітету Австрії (для запобігання її аншлюсу Німеччиною) Італія отримала свободу дій у Східній Африці, відмову Франції від будь-яких економічних інтересів в Ефіопії та запевнення щодо невтручання в урегулювання колоніальних питань.

У жовтні 1935 р. Італія розпочала агресію проти Ефіопії, піддавши її масовим бомбардуванням з повітря (зокрема й із застосуванням хімічної зброї). Імператор Хайле Селассіє I знову звернувся по допомогу до Ліги Націй. Рішенням останньої Італію було визнано агресором, проте подальші кроки показали, що на цьому єдність всередині Ліги Націй закінчилася (внаслідок різних політичних інтересів держав-учасниць). Щоправда, на Італію у листопаді того ж року були накладені економічні санкції, що набули чинності вже за тиждень. За їх умовами 51 державі заборонялось експортувати до Італії зброю та окремі види стратегічної сировини (залізо, свинець, олово, хром, алюміній, каучук); крім цього, Рада Ліги Націй закликала держави-учасниці обмежити імпорт італійських товарів і утриматись від надання кредитів. Проте одразу кілька факторів суттєво знецінили запроваджені санкції. По-перше, ембарго не було накладене на вугілля, нафту та метали, від яких Італія суттєво залежала (до того ж ембарго на залізний лом та залізну руду виявилось неефективним, адже не охоплювало чавун та сталь, а виробництво алюмінію в Італії перевищувало її власні потреби). По-друге, умови санкцій давали змогу закупати необхідну сировину та товари за сприяння держав, що або не входили до складу Ліги Націй (Німеччина),

або відмовилися запроваджувати ембарго (Австрія, Угорщина). Нарешті, США, все ще дотримуючись традиційного ізоляціонізму в дусі «доктрини Монро», проголосили, що не підтримуватимуть економічно ні Італію, ні Ефіопію. Отож, накладання санкцій тільки призвело до зростання підтримки фашистського режиму в Італії.

Потенційні союзники Ефіопії – Великобританія та Франція – зі свого боку не тільки провалили голосування в Лізі Націй за заборону на використання Італією Суецького каналу, але й пішли набагато далі. Хоч консервативна партія на чолі зі Стенлі Болдвіном і прийшла до влади з обіцянкою продовжити курс лейбористів на дотримання політики колективної безпеки та підтримку діяльності Ліги Націй, Великобританія не збиралася вступати у війну і знайшла спільну мову із Францією в умиротворенні Італії. У грудні 1935 р. міністр закордонних справ Великобританії Семюель Хор та прем'єр-міністр Франції П'єр Лаваль запропонували мирну угоду, за якою бойові дії припинялися, Італія отримувала ефіопські регіони Данакіль, Огаден і Тигре, а також виключний економічний контроль над півднем країни (в обмін на це Ефіопії передавалася частина території Південної Еритреї із виходом до Червоного моря в Асєбі). Переданий ефіопській стороні проєкт був негайно відкинтий як такий, що фактично знищує її незалежність та суверенітет; зміст пропозицій потрапив у пресу, спричинивши справжній скандал.

Проте вимушені відставки Хора та Лавалю не врятували Ефіопію. Її оснащена застарілою стрілецькою та почасти холодною зброєю армія не була здатна протистояти італійським танкам, артилерії, авіації і насамперед хімічній зброї (застосування останньої – порушення Женевського протоколу про заборону застосування на війні задушливих, отруйних або інших подібних газів та бактеріологічних засобів 1925 р., сторонами якого були й Італія, й Ефіопія – спричинило майже третину бойових втрат ефіопської армії). У травні 1936 р. італійські війська зайняли Аддис-Абебу, імператор Хайле Селассіє I поїхав у вигнання, завершивши свій останній виступ на засіданні Ліги Націй словами: «Сьогодні така доля спіткала нас, але завтра Ваша черга!». Незважаючи на це, у липні того ж року Ліга Націй відхилила пропозицію Ефіопії про невизнання італійських завоювань та скасувала санкції проти Італії.

Підбиваючи підсумки, варто замислитися над тим, наскільки подібною ситуацією в Україні є та, що викладена вище. Сподівання на колективну безпеку та вирішальний вплив ООН реалізуються наразі лише у вигляді моральної підтримки та політичних жестів. Реальним виходом для України залишається виключно та безпека, що їй гарантують власні Збройні Сили, та участь у потужному оборонному союзі держав, який заснований на західній культурі та європейських демократичних цінностях.